

El llenguatge

Camaprim i

galtaplè 13/VI/1979

Un procediment usual per a la formació de mots composts consisteix a juxtaposar a un nom —que designa, en un bon nombre de casos, una part del cos humà o dels animals— un adjectiu o un participi que constitueix el determinatiu o el predicatiu d'aquell nom. Els composts així formats són adjectius (algun cop substantivats) amb què indiquem una característica física o moral d'una persona o d'un animal. Així, d'algué que té la barba blanca diem que és barbalanc d'un animal que té la cua llarga diem que és cuallarg. D'algué que té sempre l'esquena dreia —perquè la ganduleria el priva d'ajupir-se— diem que és un esquenadret. En aquests mots el segon element no concorda amb el primer sinó que és el conjunt que observa la concordança amb el nom a què es refereix. Diem, així, un simi cuallarg però una mona cuallar-ga, un noi camaprim i una noia camaprima. L'oblit d'aquesta norma porta alguns cops a escriure un home «barbanegra» en lloc de ... barbanegre o a dir és un «panxacontenta» en lloc de panxacontent.

Els noms simples que s'han revelat més productius en aquest camp de la formació de mots nous són barba, boca, camal cara: babaespès, barbaclar, barbanegre, bocaample, bocafl, bocagrós, bocamoll, bocaterrós, camallarg, camacurt, camaprim, caragrós, carallarg, caragirat, etc. Notem, també galtaplè, llengua-llarg, llavifès, colltort, cellajunt, garratibat, esmaperdut, alallarg, alacaigut, palplantat, llampferit etc. Com es pot veure en tots aquests exemples els dos elements de cada compost s'escriuen soldats, formant un sol mot. Però en alguns casos, per les raons fonètiques habituals, com és ara el fet de començar en r o seí segon component, s'inscriu un guionet entre els dos elements: cama-sec, barba-roig. Notem, també, el manteniment de l'accent diacròtic en pèl-curt.

En castellà, com és sabut, existeix un procés de formació semblant, però amb la particularitat que el primer element sol experimentar una flexió: la seva darrera vocal es canvia en i: «alicaído», «ceijunto», «boquinegro», «barbilampino», etc. La influència d'aquests models fa també que alguns cops algu digui «alicaigut», «barbinegre» i fins i tot «galtiplè». Cal recordar, doncs, que aquesta flexió en i es totalment estranya al català.

Albert Jané